

GEZ 51	KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość Czeska Wieś
1. Nazwa Budynek mieszkalny w zagrodzie	2. Czas powstania 4 ćw. XIX w.	7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym 	
4. Adres Czeska Wieś nr 97, dz. nr 539/2 5. Przynależność administracyjna województwo opolskie powiat brzeski gmina Olszanka 6. Formy ochrony Zarządzenie Nr WG-VII-55/2016 Wójta Gminy Olszanka z dnia 1 sierpnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Olszanka			

1. Widok od pld. 2. Widok od wsch. 3. Widok od ptn.-wsch. 4. Lokalizacja.

8. Historia, opis i wartości

Wieś po raz pierwszy wzmiankowana w 1310 r. jako *Bohemorum villa*, a następnie w 1358 r. jako *Bongischdorf*, w 1416 r. jako *Bemyschdorff*, a w 1417 r. jako *Bomischdorff*. Pierwszymi znanymi właścicielami wsi był ród Pogorzeliów, właściciele klucza michałowskiego, w rękach którego miejscowość znajdowała się co najmniej od roku 1315. Z rodem tym należy wiązać budowę kościoła. W początku XV w. w Czeskiej Wsi odnotowano dwór lub sołectwo, a także młyn. W 1533 r. wieś nabył Melchior Hirsch, od którego przejął ją książę brzeski Jerzy II, który z kolei przekazał wieś miastu Brzeg w zamian za Czepielowice. We władaniu miasta pozostawała do reform administracyjnych państwa pruskiego z 1874 r., kiedy likwidacji uległa gmina Czeska Wieś, a miejscowość weszła w skład okręg administracyjny Janówice Wielkie. W 1534 r. w księstwie brzeskim wprowadzono reformację, co wiązało się z przekształceniem kościoła na ewangelicki. W tym czasie istniał już folwark. W 1718 r. miała miejsce rozbudowa kościoła w ramach której nadbudowano wieżę i dobudowano kruchnię. W opisie statystycznym Śląska z 1783 r. we wsi wymieniono kościół, szkołę ewangelicką, a także 34 zagrody kmiecie, 24 zagrodnice i 11 chałupniczych. W tym czasie miejscowość liczyła 420 mieszkańców. Kolejny spis statystyczny z 1845 r. wymienia kościół, szkołę ewangelicką, wolne sołectwo oraz 114 domów. Wieś zamieszkiwało 547 osób.

Budynek datowany na 4 ćw. XIX w., zapewne w okresie późniejszym rozbudowany, na co wskazują ślady na pozbawionych tynków elewacjach. Wzniesiony w centralnej części wsi, w nawsiu, w zabudowie zagrodowej, w układzie szczytowym względem drogi. Od północnego zachodu przylega do niego nieco niższy budynek gospodarczy. Złożony na planie prostokąta, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym. Murowany z cegły ceramicznej, pozbawiony tynków, z pokryciem z dachówki ceramicznej karpiołki. Elewacja północno wschodnia dwuosiowa. Elewacja południowo wschodnia trójosiowa, w dwupoziomowym szczycie w partii dolnej dwuosiowa, wyżej jednoosiowa. Elewacja południowo zachodnia pięciosiowa, z otworem drzwiowym w osi drugiej osłoniętym wtórnym gankiem. Dekoracja architektoniczna zachowana w postaci grzymsów koronujących i ujmującego szczyt. Otwory okienne i drzwiowe zamknięte prosto. Wtórna stolarka i okna PCV w podziałach źródnicowanych. Okna jedno- i dwudzielne, jedno- i dwupoziomowe. Drzwi współczesne.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

W połaciach dachu brak ugięć czy falowania. W pokryciu dachowym występują ubytki. Wody opadowe odprowadzane są z połaci poprzez okapy. Brak rynien i większości rur spustowych, zachowały się jedynie rynhaki. Mury bez widocznych odchyłen czy spękań, w partiach dolnych zawilgocone. Tynki przed laty zostały skute. Wody opadowe wypływają zaprawy spajające mury, w partiach dolnych widoczna destrukcja cegły. Ślady na elewacjach świadczą o zmianach w otworowaniu. Stolarka wtórna w stanie młotym, okna PCV w formach ahistorycznych. Gank z materiałów i w formie o niskich walorach estetycznych, nie korespondujących z architekturą budynku.

Postulaty:

- uzupełnienie ubytków w pokryciu dachowym,
- montaż rynien i rur spustowych,
- uzupełnienie zapraw spajających mury i przemurowanie ich w wymagany zakresie,
- przywrócenie pierwotnej wielkości i rozmieszczenia otworów,
- wymiana stolarki na nową w formach powtarzających rozwiązania historyczne,
- wykonanie tynków wapiennych na bazie wapna hydraulicznego wraz z odtworzeniem dekoracji architektonicznej,
- usunięcie ganku.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

Grzegorz Naumowicz, 31.01.2026 r.

11. Zawierczenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków